

Milyen papot szeretnénk?

„A mai papoknak Vianney Szent János, az ars-i plébános példája által kell megtanulniuk, hogyan azonosulhatnak teljesen saját feladatukkal. (...) Ki kell használni az »új tavasz« lendületét is, amelyet a lelkeségi mozgalmak létrejötte jelent az egyházban. Az egyházi személyek által elkövetett hibákat és mulasztásokat nem lehet eléggé sajnálni. Ezek leküzdéséhez nemcsak a gyengeségeik beismerésére van szükség, hanem arra is, hogy a nagyszerű papok példájában örömmel ráismerjünk Isten ajándékára.”¹ Ezzel az őszinte hangú, bátorító tanítással nyílt meg a „papság éve”. A szent halálának 150. évfordulója kapcsán a világegyházban meghirdetett ima-év kapcsán elgondolkodtató: a pápa erre az évre² nem Aranyszájú Szent Jánost, Szent Ágostont, Aranyszavú (Krizológ) Szent Pétert vagy valamelyik lenyűgözően, főnségesen prédikáló, ma úgy mondanánk: „sztár” papot választotta ki, hanem az egyháztörténelem egyik legesélytelenebb, leggyengébb, leginkább megalázott, a világ szemében sikertelen papját, az ars-i plébánost.³

Ha tipizálnánk azokat a papokat, akikkel a templomokban, a plébániákon, egyházi intézményekben találkozunk, a következő karakterek kerülnének előtérbe: világi pap, szerzetes-pap, lelkipásztorkodó pap, adminisztratív vagy tudományos életben tevékenykedő pap, öregek papja, ifjúsági lelkipásztor, gyóntató pap, szervező pap, hagyományos beállítottságú pap, „modern” pap stb. Bizonyára lehetne más kategóriákat is felállítani. Ezek az önkényesen alkotott „skatulyák” nem jelentik azt, hogy teljes egészében leírják a papi szolgálat karakterét, hiszen átfedések is lehetnek (például az öregek papjára áll a gyóntató pap jelzője is). Mégis, amikor ezekkel a „mesterséges” kategóriákkal közelítünk a papi szolgálatot betöltők leírása felé, akkor könnyebben gondolkodunk róluk.

Egy maroknyi felnőtt hittanos megkérdezése még nem reprezentatív felmérés, és szociológiailag sem értékelhető eredmény, azonban mindenképpen figyelmet érdemel. Tesztet írtunk a budapesti Egyetemi Lelkészséghez tartozó közösségekben olyan „hittanórák” végén, amelyek a papságról, konkrétan a papok védőszentjéről szóltak.⁴ A kérdőív négy kérdés-csomagot tartalmazott. Milyennek látod a *hagyományos beállítottságú* papot, milyennek az *ifjúsági lelkipásztort*, milyennek a *manager-típusú* és milyen papot tartanál ideálisnak, *milyen papot szeretnél?*

Először is a kérdés meglepte a közösségek résztvevőit. Azután kisebb mosolyok, emlékek felidézését követően mindenki elkezdett dolgozni és ontották a válaszokat. Végül közösen megbeszéltük és kiértékeljük azokat.

1. Az úgynevezett *hagyományos beállítottságú* (kissé tradicionalista, még ha nem is a lefebvre-i értelemben) paptól többen tartottak. Egyáltalán nem volt egyértelmű, hogy hozzá nagy bizalommal fordulnának. Többen ijesztőnek tartják, ha hosszú, fekete, magas gallérú reverendában, selyem cingulussal és biréttal megjelenik, mondjuk a metró lépcsőin, vagy tömött autóbuzson. Ruhaviseletére vonatkozóan szinte mindenkinek a reverenda, a körgallér, esetleg a papi civil jutott az eszébe. Volt, aki ebben a hit melletti kiállást értékelte. A konzervatív papi személyiség beszédére a kimért megfontoltság, sokszor a kenetesség, de gyakran a szabatosság, egyfajta „tartás”, a distinkciók, a szigor, a „klerikális”, a „teológiai

¹ XVI. Benedek: *Üzenet a világ papjainak a papság évére*. Róma, 2009. június 18. (Magyar Kurír)

² 2002 a Rózsafüzér éve volt (lásd II. János Pál: *Rosarium Virginis Mariae*, apostoli levél), 2003 az Eucharisztia éve (lásd II. János Pál: *Ecclesia de Eucharistia*, enciklika), 2008 nálunk, Magyarországon a Biblia éve, az egyetemes egyházban Szent Pál éve, 2009/2010 pedig a papság éve (XVI. Benedek pápa 2009. Jézus Szíve ünnepén hirdette meg: *Krisztus hűsége, a pap hűsége* mottóval).

³ Akit szentté avatása után három évvel, 1929-ben XI. Piusz pápa a plébánosok égi közbenjárójává nyilvánított.

⁴ Összesen harminckét fő válaszolt három különféle csoportból (2009/10-es tanév I. félévében).

zsargon”, a választékosság, a hosszúság, a számonkérés jellemzőek. A kapcsolattartására nézve: tartózkodó, zárkózott, ügyintézésre koncentrált, távolságtartó, hivatalos, olykor felsőbbrendű, alá- és felé rendelt viszonyban gondolkodó, tekintélyt parancsoló, merev, nem túl közvetlen. Volt, aki azt válaszolta: helye az iroda, a templom és az ebéd... A hittanóráinak megítélésében kemény ítéletek is elhangoztak: formálisak, a leírt szöveghez ragaszkodók, magyarázó, oktató jellegűek. Ő maga prelegáló, „kinyilatkoztató”, moralizáló, főleg kis gyermekeknek való, sokszor unalmas. A pénzkezelésére feltett kérdésekre a következő válaszok születtek: takarékos, igen beosztó, óvatos, megfontolt, „filléreskedő”, pontos, magának tartja fenn, másokat távontartó, az egyházkormányzatnak megfelelni akaró, bürokratikus, konzervatív. Az erkölcsi tartására pedig ezt írták: példamutató, kissé merev, törvénytartó, „régimódi”, olykor bigott, megkérdőjelezhetetlen, mások hibáin botránkozó, szigorú. Az egyéb sajátságok között születtek ilyen válaszok is: nem innovatív, mindentől, ami új – fél. Volt, aki egy szóval fejezte ki: magányos. A legnagyobb problémája az individualizmus, nem tud közösségekben gondolkodni, túl magabiztos, sokszor a szolgáltató és nem az őszintén szolgáló benyomását kelti. Volt, aki nem kis éllel azt írta: „egyházias, csak a hívek jelenléte zavarja”, „mint aki karót nyelt”, vagy „a hierarchia papja”.

2. Az *ifjúsági lelkipásztorról* a következőket állapították meg a megkérdezettek. Ruhaviselete: sportos, civil ruhában jár, Adidas cipő kandikál ki a miseruhája alól, talán túl lezser a megjelenése. Hétköznapi, farmer nadrágban jár, divatos, világias. A beszédéről: fiatalos, a közkedvelt, modern témák foglalkoztatják, humoros, sőt ironikus, közvetlen, szlengeket is használ, sok példát tud, barátságos, néha hatásvadász, dinamikus, vidám. A kapcsolattartásáról: az időseket kikerülő, barátkozó, olykor „bratyizó”, érti a csoportdinamikát. Kiterjedt kapcsolatai vannak, ezek fontosak a számára, nyitott, egyenrangú félnek tartja a beszédpartnerét, lendületes. Sokszor szétszórja magát. Hittanórái: interaktívak, példákkal fűszerezettek, élvezetesek, lendületesek. Arra a kérdésre, hogy milyen a pénzkezelése, ezt válaszolták: nem pénzközpontú, adott alkalmakkor gyűjt, célszerűen, lazán kezeli a pénzt, nem nagyon foglalkoztatja, de a fiatalokat segíti, nem elszámolás-kész, felületes, azért végeredményben mégis korrekt. Erkölcsi tartásáról ezek a válaszok születtek: kiismerhető, korszerű, nem túlzottan példakövető, feddhetetlenségre törekvő, tágabban értelmező, nyitott, nem feltétlenül szigorú, engedékeny, megértő, megbocsátó. Az egyéb jellemzők között ezeket sorolták fel: vállalkozó kedvű, általában mosolygó, derűs, szívélyes, kiránduló, közösségépítő, „haverkodó”, ő a „kapitány”, karizmatikus (nem feltétlenül a szó lelkiségi mozgalomhoz tartozó értelmében), önfeláldozó,⁵ cserkészkedő, a műszaki dolgokhoz ért, népszerű.

3. A szervező, úgynevezett *manager-típusú*, szervező lelkipásztort így írták le. Ruhaviselete: hétköznapi, inkább nyakkendő, mint papos, elegáns, öltönyben jár. Hozzátarozik a kockás ing, a napszemüveg és az autó. Ruháit ügyesen váltogatja. Csak a kis kitűzött kereszt jelzi, hogy pap. Beszédéről ezt írták: lényegre törő, céltudatos, néha rábeszélő, modern, simulékony, közösségekben gondolkodó, együttműködő, fontos számára az emberek megnyerése, „profi”, fordulatos, a hétköznapi dolgokban igen járatos, gyors, közvetlen. Kapcsolattartása: széleskörű, kiterjedt, intenzív, könnyed, fraternizáló, haszonérdekelt, sikerorientált. Fontos kellékei az internet, a mobiltelefon, néha a felületesség érzését kelti. Hittanóráiról ez a vélemény alakult ki: nem a leglényegesebbek a papi szolgálatában, órái sokszor lazák, helyet kap bennük a politika, a napi aktualitás, ugyanakkor színesek. Hitoktatásában az erkölcsi kérdések fontosak. Főként felnőtteknek tart szívesen hittant. Pénzkezeléséről pedig: közgazdasági logika irányítja, kreatív, pénzközpontú, rámenős, ügyes, mindig van egy aktuális cél, amire gyűjt, a gyűjtés-adakozás lázában ég, pályázatokat ír, befektet, kockáztat, „akár egy bankár”. Erkölcsiségét így ítélték meg: inkább liberális, mint

⁵ Utaltak Orbán László kolozsvári egyetemi lelkészre, aki 2008 nyarán a Duna-deltában életét adta egy fuldokló egyetemista kimentése közben.

konzervatív, rugalmas, „ez még belefér”-típusú, laza, megkérdőjelezhető, igyekszik korrekt maradni, a nagyközönség előtt kissé elrejtett. Többször azt a benyomást kelti, mintha álarcban járna. Az egyéb jellemzők között ilyen tulajdonságokat soroltak fel: karrierépítés, világnak való megfelelés, sikerorientáltság, társadalmi szerepvállalás, vállalkozó szellem, szervezőképesség, elégedettség. Mindig elfoglalt, gyakorlatias, „pörgős”.

4. Végül megfogalmazták a megkérdezettek, hogy *milyen papot szeretnének* a plébániájukon, kihez lenne bizalmuk, kire tudnak felnézni, ki az, aki korszerűen hirdeti az Evangéliumot és pásztorolja Isten népét. Ruhaviseletében igen eltérőek a válaszok: van, aki mindig papi civilben szeretné látni, van, akinek ez nem fontos („mindegy, csak rendes legyen, ne borostás”, „csak valahogy jelezze, hogy pap”). Beszéde: legyen szabatos, rövid, tömör, lényegre törő. „Provokáljon, hogy lépjek!” Kapcsolattartásában legyen elérhető, együtt érző, empatikus, közvetlen, hiteles. Hittanórái legyenek emberközeli, érthetőek, játékosak. Pénzkezelése: gazdálkodjon jól, lelkiismeretesen, engedje szóhoz a világiakat, „ne gondolja, hogy még ehhez is ért...” Erkölcsi tartása: sugározza a szeretetet, legyen nyugodt, kiegyensúlyozott ember. Ismerje be gyengéit. Élje, amit mond! Általában legyen hiteles, hívó, átlátható, kiszámítható, jól képzett, barátságos, közösségépítő. Jó lenne, ha papi közösségben élne! Egy valaki írta: „nem baj, ha motorkerékpárral közlekedik”. Más: éljen mély lelkiéletet, „legyen egészen ember”.

Elgondolkodtató a nagyjából azonos felfogású, a hitüket gyakorló, de különféle neveltetésű, foglalkozású, mégis a keresztény értelmiségiek körébe tartozó fiatalok őszinte vallomása. Mindenekelőtt tükröződik benne kimondva, kimondatlanul az, hogy *figyelnek papjaikra*. Nem közömbös számukra, kit látnak az oltárnál, ki az, aki szól hozzájuk a szószékről, ki fogadja őket a gyóntatószékben, vagy az irodában. Mint ez várható, *kritikus, de nem ellenszenves vagy gyűlölködő* szemmel viszonyulnak hozzájuk. Amikor hibáik, fogyatékságaik kerülnek elő, nem a cinizmus vagy a lekicsinylő közömbösség keríti őket hatalmukba, hanem a segítőkészség. A válaszok összessége felfogható úgy is, mint egy tükör, amelyet az értelmesen gondolkodó, művelt, nem vak hívők tárnak papjaik elé. Volt, aki egyszerűen azt írta „kedvenc” papjáról: ha felszentelt ember és rendelkezik a lelki hatalommal, az nekem elég...

Korunk híveinek szükségük van papjaikra, remélhetően meg is védik őket ugyanennek a kornak sokszoros támadásaitól. Tudatában vannak annak, hogy a pap felszentelése révén nem az „angyali létrendbe” tartozik, hanem ugyanolyan ember marad, mint ők. Szívesen támogatnák, még inkább segítenék a papot, mert látják, hogy helyzete, körülményei nehezek. Nemcsak hogy nem reklámozzák hivatását, de a média állandóan keresi rajta a „fogást”, hogy bizonyítsa a világnak: bort iszik és vizet prédikál, a bal kéz nem tudja, mit cselekszik a jobb, nem jobb a Deákné vásznánál... „Egy pap sem lesz képes minden ember igényét – még jogos igényét sem – kielégíteni. A pap nem egy »elmúlt« múltnak a képviselője, hanem egy olyan múlté, amely minden korban jelenné válik... a pap nemcsak szertartásmester, hanem az Evangélium ígéinek és Jézus pásztori szeretetének tanúja is, és az általa végzett szertartások nem üres formaságok, hanem minden lét legmélyebb titkával hozzák kapcsolatba az embereket, vagyis a halálon át élethez vezető isteni szeretettel.”⁶

A papság évében a papokról beszélni, szolgálatukat elemezni, megrajzolni a holnap papjának vonásait⁷ – hasznos lehet a közös gondolkodás és a közös jövő szempontjából. Harmincöt éve, még az elmúlt rendszer szorítása alatt látott napvilágot Nyíri Tamás teológia

⁶ Nemeshegyi Péter: *Isten népének szolgálói*. TKK, Róma, 1980, 87–89.

⁷ „Az egyház felvirágzását és elterjedését az apostolok bátorságának köszönhetjük, és ma ugyanerre a bátorságra van szükség, hogy ne hátráljunk meg a nehézségek láttán, hanem haladjunk előre és tartsuk fenn a párbeszédet mindenkivel... Igen, nyitott egyházat akarok, olyan egyházat, amelynek kapui nyitva állnak a fiatalok előtt, olyan egyházat, amely a távolba tekint...” In: Carlo Maria Martini – Georg Sporschill: *A hit kockázata. Éjszakai beszélgetések Jeruzsálemben*. (Ford. Kató Eszter.) Kairosz Kiadó, Budapest, 2009, 162., 165.

professzor sokat vitatott tanulmánya, amely a magyar papság életével foglalkozott. Ma már természetesnek tűnnek az akkoriban forradalminak tartott megállapításai: „a lekipásztorok 15–20 százaléka olvasta csak a zsinat valamennyi okmányát... A lekipásztorok alig 20 százaléka tölt naponta egy órát vagy ennél többet tanulással és teológiai művek olvasásával... a hívők egyharmadát-felét untatja, és zavarja a prédikáció... A szembenálló frontok megmerevednek: idősekre és fiatalokra, haladókra és konzervatívokra polarizálódik a magyar papság.” E tanulmány végső javaslatai között olvassuk azt, amit a tesztet kitöltők is szorgalmaznak: „a több százéves feudális plébániarendszert kollegiális lekipásztori központok válthatnák fel. A papi nötlenség törvényének a fenntartása nem képzelhető el *papi közösségek* kialakítása nélkül. A lekipásztori központokban élő 3–4–5 pap életének és működésének pszichológiai, anyagi, társadalmi alapjai a jelenleginél sokkal hatásosabban biztosíthatók”.⁸ Kétségtelenül sokat segítene rajtuk a „quasi vita communis”, a nem szerzetesi, mégis közös élet családiassága és megtartó ereje.

XVI. Benedek pápa Vianney Szent Jánosról mondta: „Már fiatalon a papságra készült, ám sok nehézség árán jutott el a felszentelésig. Az ars-i plébános Isten ajándékának tekintette papságát. Nem is tudjuk itt a földön megérteni ennek nagyságát, majd csak az égben értjük meg igazán. Ő valóban *alter Christus*, a Jó Pásztor mása lett, aki kész volt életét adni a juhaiért. Papi szolgálata élő katekézis volt, főként a szentmise bemutatásakor. Életének középpontjában az Eucharisztia állt. Rendkívüli módon szolgálta a bűnbánat szentségét: fáradhatatlanul gyóntatott, és buzgó lelki vezető volt. Az egyes személyek sajátos karizmákat kapnak. Az ars-i plébános hűséges volt küldetéséhez, amelyre Isten meghívta, ráhagyatkozott az isteni Gondviselésre. Az emberek szívét nem emberi adottságai révén érintette meg, hanem azzal, hogy beszélt nekik arról, amit megélt, Krisztussal való barátságáról. Krisztusba volt „szerelmes”. (...) Az arsi plébános tanítása szerint a lekipásztor legfőbb feladata a Krisztussal való személyes egység keresése és annak közvetítése a rábízott közösség felé. (...) Az ars-i plébános közbenjárására adjon az Úr egyházának szent papokat, akik a hívek körében támaszra és együttműködésre találhatnak!”⁹

⁸ Nyíri Tamás: *Hogyan él a magyar papság?* Teológia, 1972/9. 181–189.

⁹ XVI. Benedek szerdai katekézise Castel Gandolfóban, 2009. augusztus 5-én (Magyar Kurír).